

KUTUZOV

MICHAL ILLARIONOVIČ
KUTUZOV

(K dvoustému výročí jeho narození)

VYDAVATELSTVÍ
CIZOJAZYČNÉ LITERATURY
Moskva 1945

Printed in the Union of the Soviet Socialist Republics

I

VELIKÝ ruský vojevůdce Michal Illarionovič Goleniščev-Kutuzov se narodil 5. (16.) září 1745 v Petrohradu. Jeho otec Illarion Matvějevič vstoupil do služby již za Petra I. a sloužil 30 let v ženijním sboru. Do výslužby odešel jako generál-poručík a pracoval dále v civilní správě. Podle jeho plánu se stavěly v Petrohradu průplavy a rozsáhlé stavby. Starý generál-inženýr vštěpoval synu svou lásku k práci a vědě. R. 1757 byl Kutuzov dán do školy inženýrů dělostřelectva.

Budoucí vojevůdce se výborně učil; bedlivě prostudoval dějiny válečnictví, taktiku a skvěle ovládal dělostřelectví a inženýrský obor. Miloval dějiny a literaturu, naučil se francouzsky, německy, latinsky a později ještě švédsky, anglicky, turecky a polsky.

1. (12.) ledna 1761 byl Kutuzov jmenován praporčíkem a začal sloužit ve vojsku. Kutuzov přišel do ruské armády v době jejích velkých válečných úspěchů. Všichni ještě měli v paměti veliká vítězství Petra I. v severní válce, jíž si Rusko dobylo pevného postavení na pobřeží Baltického moře. Ve válce sedmileté ruská vojska za svých slavných tažení rozbila armádu Bedřicha II., která byla považována za nejlepší armádu v Evropě, a dobyla Berlín. Těmito úspěchy se Rusko zařadilo mezi evropské velmoci. Ve vítězných válkách vyrostlo a zesílilo ruské vojenské umění, jehož skvělými představiteli byli Petr I., Rumjancev a Suvorov. Kutuzov se učil na nesmrtelných příkladech těchto vojevůdců a povznesl ruské vojenské umění na nový vysoký stupeň za mnohem složitějších podmínek dějinného vývoje Ruska.

Kutuzov začal sloužit ve vojsku jako velitel roty v Astrachánském pluku, jemuž velel Suvorov. Právě od Suvorova převzal Kutuzov hlavní vlastnosti vojenského velitele. Kutuzov si dokonale osvojil obsah suvorovské „vědy, jak vítězit". Po Suvorovovi zdědil Kutuzov pevné přesvědčení, že hlavní síla ruské armády je v jejím vojákovi, a že pečuje-li se o vojáka, získá-li se jeho důvěra a láska, lze

na vojsku žádat největší vypětí ve válce a vítězit.

Kutuzov měl možnost sloužit u dvora. Avšak budoucího vojevůdce lákala bojová činnost a když r. 1764 byly v Polsku zahájeny válečné operace, Kutuzov si vymohl, aby byl poslán do pole. Od té doby Kutuzovovi započala dlouhá léta bojové služby. Tato obrovská bojová zkušenost a zkušenost služby ve vojsku rozvinula jeho velké vojenské nadání. Kutuzov dosahoval úspěchů, jimiž se vyznačuje jeho životní cesta, těžkou prací řadového ruského důstojníka, bezpříkladnou osobní statečností, ukázněností a nadáním.

Kutuzov prochází postupně všemi stupni vojenské služby a získává tyto hodnosti: hodnost praporčíka (1761), kapitána (1762), majora (1770), podplukovníka (1771), plukovníka (1777), brigadýra (1782), generála-majora (1784), generála-poručíka (1791), generála pěchoty (1798).

Kutuzov se zúčastnil všech válek tohoto období. V služebním formuláři je zaznamenáno, že Kutuzov se zúčastnil tažení roku 1764, 1765 a 1769. Roku 1770 bojoval v Moldavii proti Turkům u Rjabí Mohyly. Téhož roku se zúčastnil „bitvy u Prutu, boje

u řeky Largy", „bitvy u řeky Kaguly“, roku 1771 — „boje u Popesti při porážce čtyřiceti tisíc nepřátel“. Kutuzov jako důstojník mimořádně statečně bojoval u Kinburnu, na Krymu, s praporem v rukou bral útokem vesnici Šumy u Alušty, zúčastnil se obléhání Očakova a dobytí pevností Akkerman a Bendery. Kutuzov zformoval Bugský sbor myslivců, s nímž střežil hranice, kde „vždy chrabře malými silami odrážel nepřítele“. Myslivci byli tehdy nejlepší a zvláště vycvičenou součástí ruské pěchoty. Myslivci byli cvičeni pro boj v rojnicích, pro boj muže proti muži a to vyžadovalo od vojáka iniciativu a samostatnost. Kutuzov vycvičil svůj sbor skvěle. Současně vypracoval taktiku myslivců a uspořádal ji v podobě zvláštních směrnic.

Hlášení, raporty a rozkazy Kutuzova z této doby vyprávějí nám o tvrdých dnech práce generála, který čestně a ostražitě střežil hranice Ruska. Kutuzov staví opevnění, sestavuje mapy pohraničních krajů, získává zkušenost v polní službě, která je důstojníkovi a generálovi tak potřebná. V táboře ustanovuje Kutuzov přísný režim, avšak současně neustále pečuje o vojáka, o jeho zdraví a stravu.

Kutuzov stál v mnoha bojích nejednou tváří v tvář smrti, dvakráte byl kulí smrtelně raněn do hlavy. Kutuzov ztratil po zranění jedno oko, avšak když se vyléčil, znovu se vrátil do služby.

Na podzim 1790 velel Kutuzov samostatnému sboru, který stál proti neobyčejně silné pevnosti Izmail, kde, jak je zapsáno ve formuláři, „měl mnohokráte co činit s nepřátelskou jízdou. Rozbil onu lehkými vojsky pod jeho velením jsoucími, šest verst od města, při čemž nepřítel nemalé ztráty utrpěl“.

Na to se Kutuzov zúčastnil 11. (22.) prosince 1790 slavného Suvorovova šturmu Izmailu jako velitel jedné kolony na nejodpovědnějším úseku. Kutuzovova kolona brala útokem Kilijskou bránu. Silná palba z tureckých děl a pušek kolonu zastavila. Tehdy osobním příkladem nadchnul Kutuzov svá vojska a vtrhl s nimi do pevnostního příkopu. Dvakráte je vedl na val a dvakráte byl zahnán. Pro veliké ztráty požádal Kutuzov Suvorova o posilu, avšak dostal odpověď, že do Ruska bylo již posláno poselství o dobytí Izmailu a že jeho, Kutuzova, jmenuje Suvorov velitelem Izmailu. Kutuzov shromáždil granátníky a myslivce a vedl je po třetí na

zteč bašty. Jeho vojska si bodáky proklestila cestu do středu pevnosti, kde se spojila s jinými kolonami Suvorova a v urputném boji pobila tureckou posádku. Byl to těžký boj. Po útoku napsal Kutuzov své ženě: „Něco takového neuvidím již nikdy. Vlasy vstávají hrůzou... Strašné město je v našich rukou... Je třeba uvésti do pořádku město, v němž leží přes 15.000 pouze tureckých mrtvol“. Vítězství bylo úplné, i když „nebylo pevnosti pevnější a obrany zoufalejší, než v Izmailu. Jen jednou v životě bylo možno pustit se do takové zteče“, — pravil Suvorov.

Kutuzov se potom otázal Suvorova, co znamenalo jeho jmenování velitelem Izmailu ve chvíli útoku. „Nic, — pravil Suvorov. — Kutuzov zná Suvorova, a Suvorov Kutuzova. Kdyby nebyl Izmail dobyt, Suvorov by zemřel pod jeho hradbami a Kutuzov také“.

Ve vítězství u Izmailu hrál Kutuzov jednu z nejodpovědnějších úloh. „Šel na mém levém křídle, ale byl mojí pravou rukou“, — hlásil Suvorov. Veliký vojevůdce choval ke Kutuzovovi mimořádnou důvěru. Suvorov říkal: „Někomu musíš dát rozkaz, jinému pokyn. Kutuzovovi nemusíš říci nic — sám všechno pochopí“. Suvorov v hlášení o dobytí Izmailu,

které poslal Potěmkinovi, psal: „Generál-major a rytíř Goleniščev-Kutuzov prokázal nové zkušenosti svého umění a své chrabrosti, v silné palbě nepřátelské překonal všechny obtíže, vylezl na val, zmocnil se bašty a když nepřátelská přesila ho donutila, aby se zastavil, on, dávaje příklad zmužilosti, uhájil své místo, přemohl silného nepřítele, udržel se v pevnosti a dále bil nepřátele“. Za Izmail byl Kutuzov vyznamenán Georgijevským řádem třetí třídy a povýšen na generálaporučíka. Kutuzov zůstal velitelem Izmailu a velitelem vojsk, ležících mezi Dněstrem a Prutem.

Po izmailské zteči vystupuje Kutuzov již jako známý vojevůdce, který dostává stále odpovědnější úkoly. 4. (15.) června roku 1791 Kutuzov osobně velel vojenskému oddílu a porazil u Babadagu turecká vojska, čítající 23.000 mužů. V rozhodné bitvě u Mačinu 28. června (9. července) roku 1791 uložil vrchní velitel ruské armády kníže Repnin Kutuzovovu sboru velmi těžký úkol — provésti obchvatný manévr proti Turkům. Také zde projevil Kutuzov své vynikající vojenské nadání. Neřídil se taktikou ztrnulých řadových šiků, nýbrž dovedně manévroval a používal rozmanitých bojových útvarů. Kutuzov

sešikoval vojska do pěti čtverců s jízdou na levém křídle a směle a rozhodně zaútočil na výšiny na tureckém pravém křídle. Nato projevil svou skvělou úpornost a umění při odrážení nepřátelských útoků. Kutuzov přešikoval na levé křídlo do jedné řady všech pět čtverců a s jistotou odrazil palbou strašný nápor obrovských mas turecké jízdy a nato odrazil všechny útoky turecké pěchoty. Ke konci bitvy znovu se svou jízdou rázně zaútočil na nepřítele, který se soustředil za opevněným táborem. Turci byli rozbiti a dali se na útěk. „Hbitost a důvtip generála Kutuzova předčí všechnu moji chválu", — hlásil Repnin císařovně Kateřině. Kutuzov byl vyznamenán Georgijevským řádem druhé třídy.

Třicet let Kutuzovovy služby ve vojsku, třicet let takřka nepřetržitých bojů a pochodů, ukázalo výtečné rysy nadaného vojevůdce. Kutuzov se projevil jako dovedný taktik, v němž se pojila smělost a rozhodnost s rozvážností a pečlivým studiem bojové situace. Tyto jeho vlastnosti, výborná znalost vojsk a všech podrobností vojenství, otužilost a vytrvalost, sehrály velkou úlohu ve vývoji zralého a zkušeného vojevůdce, jakým se Kutuzov ukázal v dalších válkách.

Počátkem roku 1793, po ukončení války

s Turky, byl Kutuzov povolán do Petrohradu. Od té doby začíná dlouhé období jeho diplomatické a vojensko-administrativní služby.

Díky svému umu a nadání, vzdělání a širokému obzoru, díky svému umění získávati si i zacházeti s nejrůznějšími lidmi, dosáhl Kutuzov vynikajících úspěchů v diplomacii. Kutuzov není pouze skvělý vojevůdce, nýbrž i vynikající ruský diplomat.

Roku 1793 byl Kutuzov jmenován mimořádným a zplnomocněným velvyslancem v Cařihradu. Toto poslání bylo považováno za velmi obtížné, neboť v Turecku se střetávaly složité a protikladné zájmy řady evropských států. Kutuzov měl svým diplomatickým uměním zajistit to, čeho bylo dobyto na bitevních polích.

Kutuzov výborně dostál svému obtížnému úkolu. Přepychem a nádherou poselstva učinil dojem na Turky a jeho společenské vystupování a přívětivost mu získaly přízeň sultána, vezíra a tureckých hodnostářů. Kutuzov dokázal obratně vyřešit ve prospěch Ruska důležité otázky, jež vyplývaly z jasské mírové smlouvy, zejména dosáhl pro ruské lodi právo plouti v archipelagu a přistávat v

tureckých přístavech. Dosáhl toho, že vlivy, které působily na zahraniční politiku Turecka proti Rusku, byly omezeny, při čemž současně zvýšil vliv a autoritu ruského státu.

Kutuzov pečlivě studoval turecké poměry. Hluboká znalost této země mu umožnila v potřebné chvíli vyjasnit situaci a s určitostí vyslovit své hledisko při rozhodování o důležitých politických otázkách, o otázkách války a míru. 5. (16.) ledna 1794 píše Kutuzov Suvorovovi: „Pan generální konsul Severin mi hlásí, že uvědomil Vaši Jasnost, že prý Porta má v úmyslu vyhlásit Rusku za tři měsíce válku. Jak mně káže služební povinnost hledím upozornit Vás, velectěný pane, že podle mého soudu nemohu míti za to, že přerušení styků s námi je tak blízké... Všude zpustošené její pevnosti nebyly uvedeny do stavu k obraně příhodného, loďstvo její není ještě silné, změny v peněžnictví, jež byly započaty, dosud náležitě nebyly dovršeny, a co více, uvnitř panuje zmatek, všude téměř neposlušnost, na mnoha místech vzpoury, část Arabie, velká Rumelie a okolí Trapezuntu svojí nepokorností dosti zaneprázdňují Portu. Všechny příčiny tyto, soudíc podle zdravého rozumu, musí ji udržet

před každou, pouze pro ni zhoubnou, krajností".

Tento Kutuzovův závěr, založený na střízlivém hodnocení sil a možností Turecka, se plně potvrdil. Turecko se neodvážilo Rusku vyhlásit válku.

Roku 1794 ukončil Kutuzov své poslání v Cařihradu a odejel do Petrohradu. Nejednou se ještě navracel k diplomatické činnosti. Když se zostřily vztahy mezi Ruskem a Švédskem, dostal za úkol uvítat a provázet švédského krále. Kutuzov se výborně zhostil svěřeného mu úkolu a přispěl k zlepšení švédsko-ruských vztahů. Roku 1798 byl Kutuzov poslán do Berlína, aby získal Prusko na stranu Ruska v boji proti Francii. Také tento úkol splnil úspěšně. Podle ohlasů současníků, Kutuzov „jednal tak neúnavně, své návrhy činil tak naléhavě a při tom zachovával důstojnost své hodnosti tak dobře a zdařile, že za necelý rok byly politické záležitosti tehdejší doby dovedeny co nejlepším způsobem k želanému konci".

Kutuzovovo nadání diplomatické se vhodně doplňovalo s nadáním vojevůdcovským po celou dobu jeho činnosti. Zvláště se to ukázalo později, v letech 1805, 1811, 1812 a 1813, když Kutuzov řídil veliké válečné ope-

race, když válečné operace nabývaly takového rozsahu, že nutně svým rázem byly spjaty s činností diplomatickou.

Kutuzov zastával řadu velkých vojenských a administrativních hodností. Byl kazanským a vjatským generálním gubernátorem, vrchním velitelem pozemních vojsk, loďstva a pevností Finska, generálním gubernátorem v Litvě, petrohradským vojenským gubernátorem. Po několik let byl hlavním ředitelem pozemního šlechtického korpusu, který byl hlavní důstojnickou školou ruské armády. Kutuzov značně zdokonalil výcvik mladých důstojníků, zavedl vyučování taktice a často sám za přítomnosti důstojníků přednášel kadetům o taktice, dějinách válečnictví a jiné vědy, ba dokonce i slovesnost. Kutuzov byl mistr ve výchově a vzdělávání budoucích důstojníků.

Kutuzov by nikdy nedosáhl takových úspěchů kdyby nepatřil k nejvzdělanějším lidem své doby. Rozsáhlé vzdělání, které získal v mládí, neustále zdokonaloval a prohluboval.

II

V PRVNÍCH letech XIX. století došlo v Evropě k velkým historickým událostem. Roku 1800 porazil Napoleon Rakousko a donutil je k míru. Roku 1802 byl uzavřen Amienský mír mezi Anglií a Francií; druhá koalice mocností proti Francii se rozpadla. To však byla přechodná přestávka. Napoleon usiloval o nadvládu nad Evropou. To bezprostředně ohrožovalo i Rusko. Roku 1804 vznikla třetí koalice proti Francii. Rusko uzavřelo spojeneckou smlouvu s Rakouskem. Koalici podpořila Anglie. Prusko zachovávalo neutralitu. Roku 1805 začala válka nové koalice proti Francii.

Kutuzov byl jmenován vrchním velitelem ruské armády, která vytáhla v srpnu 1805 do Rakouska. Kutuzov se měl utkat s Napoleonem, který stál v čele na tehdejší dobu obrovské armády. Před ruskou armádou a

Kutuzovem jako vojevůdcem vyvstaly nové úkoly, mnohem složitější, než v době válek, které vedl Rumjancev a Suvorov.

Aby činnost Kutuzova jako vojevůdce byla správně zhodnocena, je třeba zdůraznit, že Kutuzov musel jednat za obtížných a nepříznivých podmínek. Především, Kutuzov na rozdíl od Napoleona neměl dosti práv k samostatnému rozhodování. Musel hájit své názory proti Alexandrovi I., který neustále zasahoval do řízení operací. Ve válce roku 1805 byl Kutuzov podřízen rakouskému štábu, který se vyznačoval pověstnou neschopností. Za druhé, Napoleon byl na válku lépe připraven než jeho protivníci. To mu umožňovalo hned na počátku se zmocnit iniciativy.

Plán tažení roku 1805 vypracovali Rakušané. Síly spojenců byly rozptýleny na několika válečných dějištích.

Napoleon, jsa věren své obvyklé strategii — bít nepřítele po částech, vytáhl rychlým pochodem se svou 220-titisícovou armádou do Bavorska, obklíčil rakouskou armádu Makka a donutil ji 7. (19.) října 1805 ke kapitulaci. V té chvíli se ruská armáda pod velením Kutuzova teprve soustřeďovala v Braunau nad Innem. Kapitulace Rakušanů uvedla ruskou armádu do katastrofální si-

tuace. Napoleon neztrácel ani den: byl pevně přesvědčen, že ruská armáda bude překvapena a rozbita. Již 17. (29.) října byli Francouzi v Braunau. Avšak ruská armáda tam nebyla. Kutuzov odhalil úmysl svého protivníka a nedal se obklíčit ani tehdy, ani potom. Započal jeho slavný ústupový manévrový pochod. Ruská armáda ustupovala spolu s vozatajstvem, a rychlé francouzské sbory ji mohly snadno předehnati. V těžké, takřka beznadějné situaci proti čtyřnásobným nepřátelským silám projevil Kutuzov vynikající vojevůdcovské schopnosti. Mistrnými přesuny zachraňoval ruskou armádu před obklíčením a před zkázou. Bylo to jedině správné řešení, ale rakouský císař žádal od Kutuzova, aby bránil Vídeň, aby bránil předmostní opevnění na Dunaji u Kremže. Poslal k němu svého generála Schmidta s rozkazem nedopustit ústup ruské armády. Alexandr I. potvrdil rozkaz bránit Vídeň. Kutuzov dokazoval císařům, že je to nemožné a že by to vedlo k záhubě, a že o to právě jde Napoleonovi, aby rozbil ruskou armádu. Kutuzov věděl, že Napoleon již přesunul Mortierův sbor na levý břeh Dunaje s úkolem odříznouti Kutuzova, zatím co po pravém břehu pronásledoval ruskou armádu Murat. Ruský vojevůdce

prováděl dále důsledně svůj manévr. 24. října (5. listopadu) byl Murat zahnán v boji u Amstettenu a Kutuzov získal čas ustoupiti ke Kremži. Ruská armáda pod ochranou zadních vojů se u Sv. Hypolitu přepravila přes Dunaj a spálila most. Mortier, který nestačil odříznout Kutuzova, byl poražen u Dürrensteinu 30. října (11. listopadu) a zahnán za Dunaj. Napoleonovi byl po prvé za celou dobu jeho válečnické kariéry zasažen vážný úder před zraky celé Evropy.

31. října (12. listopadu) zmocnil se Murat Vídně, překročil Dunaj a postupoval na Znojmo. Kutuzovovi opět hrozilo nebezpečí, že bude odříznut. Aby zachránil armádu, poslal Bagrationa s oddílem 6.000 mužů s rozkazem zadržet Murata. Murat nevěděl, jaké síly má před sebou a proto zahájil jednání o příměří. Akt o příměří byl poslán k ratifikaci Kutuzovovi a Napoleonovi. Kutuzov neodpovídal, pokračoval v ústupu a podařilo se mu projíti Znojmem. Napoleon pochopil, že Rusové Murata přelstili a dal mu rozkaz k okamžitému útoku na ruský zadní voj. 4. (16.) listopadu po celý den Bagration odrážel Muratův nápor, byl obklíčen, avšak s 3.000 muži se mu podařilo probíti a spojiti se s Kutuzovem, který již byl u Olo-

mouce, kde se soustřeďovala spojenecká vojska. Francouzský maršál Marmont nazval Kutuzovův ústup „klasicky hrdinským ústupem“.

Tímto způsobem se Kutuzovovi podařilo zmařit Napoleonovy plány a zachránit ruskou armádu před porážkou. Strategie Kutuzova byla správná, a spojenci, když se spojili u Olomouce, měli již nad Napoleonem, který byl u Brna, početní převahu. Tato převaha měla vyrůst ještě více. Rakouské armády táhly z Italie Napoleonovi do týlu. Prusko mohlo proti Napoleonovi každý okamžik vystoupit. Kutuzov považoval za nutné, dříve než podnikne útok na Francouze, shromáždit všechny síly spojenců. Před tím, než se tak stane, považoval Kutuzov za předčasné podstoupit generální bitvu s Napoleonem. Avšak zvítězilo mínění rakouského štábu. Proti Kutuzovovu názoru bylo rozhodnuto zahájit okamžitě nástup proti Napoleonovi, který právě na to čekal. 20. listopadu (2. prosince) došlo k bitvě u Slavkova. Disposice rakouského štábu obsahovala krajně spletité přesuny, jimiž měl být Napoleon odříznut od Vídně. Kutuzov marně doporučoval „vyhnout se složitým manévrům“, marně varoval, aby se neútočilo na nepřítele bez znalosti jeho postavení.

V den bitvy byl Kutuzov u jedné kolony ruských vojsk. Soudil, že klíčem k celému bitevnímu poli jsou pratecké výšiny a proto se snažil udržet na nich svá vojska. Avšak Alexandr, který přibyl ke koloně, dal rozkaz vyklidit výšiny a nastupovat dále. Napoleon podnikl ihned útok na pratecké výšiny, dobyl je a prolomil tím střed spojenců. Poté byla bitva prohrána. Rakousko uzavřelo mír s Napoleonem. Ruská armáda ustoupila ke svým hranicím.

Car přesto, že vlastně Kutuzova odstranil od vrchního velení a pohrdl jeho radami, učinil ho zodpovědným za porážku v bitvě u Slavkova. Kutuzov byl jmenován kyjevským vojenským gubernátorem.

III

OD r. 1806 do r. 1811 válčilo Rusko s Tureckem. Během této doby se v čele ruské armády vystřídalo několik vrchních velitelů, kteří vzali řadu pevností, způsobili tureckým vojskům několik porážek, avšak úplného vítězství nedosáhli. Teprve r. 1811, když bylo jasné, že Napoleon se připravuje k nové válce proti Rusku, byl car nucen jmenovat Kutuzova vrchním velitelem dunajské armády. Kutuzov se ujal velení v době, kdy postavení ruské armády bylo nepříznivé. Toto postavení určovala především mezinárodní situace. Napoleon se připravoval k válce proti Rusku a v Evropě nikdo nepochyboval o jeho úspěchu. V této budoucí válce mělo Turecko, podle Napoleonových plánů, hrát důležitou úlohu. Napoleon počítal, že stotisícová turecká jízda projde Ukrajinou a Běloruskem a připojí se k pravému křídu fran-

couzské armády. Napoleon sliboval sultánovi Krym a současně hrozil strašnými tresty, jestli Turecko uzavře s Ruskem mír. Toho času bylo z ruské dunajské armády vzato 5 divisí a zařazeno k hlavním silám, ležícím na západních hranicích. Kutuzovovi zbývalo 46.000 vojáků, s nimiž měl dosáhnout vítězství nad Turky. K tomu ještě byla ruská armáda roztažena na frontě, dlouhé 1.000 kilometrů, zatím co 80-titisícová turecká armáda byla shromážděna proti středu Rusů a držela silné pevnosti.

V těchto nerovných podmínkách boje nalézá Kutuzov svérázná strategická a taktická řešení. Zříká se roztaženého, kordonního systému rozmístění armády a soustřeďuje ji do úderné skupiny, aby mohl operovat v rozhodujícím směru. 7. (19.) dubna 1811 píše Kutuzov ruskému ministru války Barclayovi de Tolly:

„...Obranná linie naše, čtyřmi divisemi chráněná, začíná, možno říci, u Bělehradu, vede k Dněstru a měří podél záhybů Dunaje asi 1000 verst. Bylo by zbytečné pomýšlet, že tak obrovské prostranství lze obsadit všude dostatečnými silami, a takové rozptýlení vojsk i beztak nevelkých, bez silných rych-

lých sborů jako posil, otevřelo by cestu prvnímu jen poněkud silnému nepřátelskému sboru".

Kutuzov stahuje svou armádu k Ruščuku. Na jeho rozkaz jsou na křídlech vyhozeny do povětří pevnosti Nikopol a Silistrije, a posádky těchto pevností se rovněž stahují do středu. Kutuzov umísťuje svá vojska tak, aby v kterékoliv chvíli mohl podniknout na nepřítele protiútok v několika směrech.

Kutuzov se rozhodl neútočit na pevnost Šumlu, v níž byli Turci. „Jíti k vezírovi do Šumly, — píše 20. května (1. června) Barclayovi, — útočit na něho v oné silné pevnosti je nemožné a ani užitku žádného by nám to nepřineslo... Avšak možná, že svým skromným chováním povzbudím vezíra, aby vyšel anebo alespoň vyslal vydatný sbor k Razgradu, či dále k Ruščuku, a jestli se mi něco takového podaří, pak... ovšem, s pomocí boží, ho porazím..."

V těchto Kutuzovových hlášeních se zračí schopnost velikého vojevůdce činit svérázné strategické závěry, odpovídající situaci, i umění využívat chyby nepřítele, umění vnutit turecké armádě boj za výhodných podmínek pro ruskou armádu, se zřetelem na slabiny turecké armády v boji v poli. V tomto tažení

se zvláště jasně projevilo Kutuzovovo umění používat válečné lsti v zájmu strategie a taktiky.

Obratným manévrováním spolu s dovedným šířením falešných zpráv vylákal Kutuzov Turky z pevnosti Šumla k Ruščuku. Když se Kutuzov dozvěděl o přesunu turecké armády, rozestavil svá vojska před Ruščukem týlem k Dunaji. Bylo to jistě risiko, ale, jak psal Kutuzov v hlášení o bitvě u Ruščuku, tato posice byla „nikoliv zcela výhodná, ale jedině možná". Kutuzov směle riskoval, neboť věděl, že rozhodující význam v boji nemají pouze posice, nýbrž především vojska, která je hájí.

V bitvě u Ruščuku byla šedesátitisícová turecká armáda velkovezírova poražena a prchala na jih. Zdálo se, že podle pravidel taktiky bylo nutno v patách pronásledovati nepřítele. Místo toho Kutuzov prostál na místě tři dny, vyhodil do povětří pevnost Ruščuk a přešel s jižního břehu Dunaje na severní. Byla to obratně provedená válečná lest. Kutuzov věděl, že bude-li Turky pronásledovat, ukryjí se na útěku znovu v Šumle. Brát útokem Šumlu považoval Kutuzov za zbytečné, neboť, jak říkal, „nebylo důležité vzít pevnost, nýbrž vyhrát válku".

Ve svém hlášení z 2. (14.) července o vyklizení Ruščuku Kutuzov napsal:

„...Podle svého nejlepšího přesvědčení jsem si usmyslil ihned po vítězství nad vezírem vyklidit Ruščuk; to se dalo provésti pouze po vyhrané bitvě, neboť v opačném případě zdálo by se to akcí vynucenou, a kdyby místo vyhraného boje došlo třebas jen k malému neúspěchu, pak by bylo nutno snášet všechno nepohodlí a pro čest a slávu zbraní zůstat v Ruščuku... A tak, nehledě na úhonu, již vyklizení Ruščuku může způsobit pouze mně, což se mne vždy méně dotýká než užitek gosudara mého... vyvedl jsem obyvatelstvo, vyvezl dělostřelectvo, náboje — zkrátka vše, vyhodil do povětří některá místa citadely a dne dvacátého sedmého jsem přešel na levý přeh Dunaje".

A důstojníkům, kteří se hrnuli do boje, Kutuzov vysvětloval:

„Když půjdeme za Turky, pak pravděpodobně dojdeme až k Šumle, avšak co budeme dělat potom? Bude nutno se vrátit, jako loni, a vezír by se prohlásil za vítěze. Mnohem lépe bude, jestliže povzbudíme mého přítele Achmet beye, aby znovu přišel k nám".

Velkovezír spočátku nevěřil zprávám, že

Kutuzov odešel za Dunaj a že se obává útoku turecké armády. Vrchní vezír, jsa povzbuzen zdánlivou nečinností ruských vojsk, a ponoukán Napoleonem a sultánem, doplnil svou armádu na 70.000 mužů a vytáhl přes Dunaj k posicím ruské armády. Asi 50.000 mužů přepravil na severní břeh, zatím co na jižním břehu zanechal svůj tábor — 20.000 vojáků, prapory, potraviny a výzbroj. Kutuzov bedlivě sledoval každý pohyb turecké armády. Válečná lest se zdařila. Hlavní síly Turků dorazily na severní břeh Dunaje. Nyní se situace příkře změnila, každá hodina byla drahá. Kutuzov rázně přechází od obrany k útoku. Sedmitisícový oddíl generála Markova podniká široký manévr daleko od obvodu operací, přepravuje se na jižní břeh Dunaje, proniká tureckému táboru do týlu a prudkým útokem se zmocňuje tábora, praporů, děl a střeliva. Ba co více: na rozkaz Kutuzova rozestavuje Markov turecká děla podél jižního břehu Dunaje a zahajuje palbu do týlu vezírových vojsk, ležících na severním břehu. Kutuzov podniká na Turky útok a zatlačuje velkovezírova vojska k Dunaji. Úplné obklíčení turecké armády je dovršeno. V této operaci se projevil nový rys válečnického umění Kutuzova — rázný

přechod od obrany k útoku s použitím manévru mimo bitevní pole a zasažením nepřátelských komunikací.

Kutuzov pak, využívaje svých diplomatických zkušeností, obratně vše dovršil podepsáním bukureštského míru s Turky, výhodného pro Rusko, jímž bylo Turecko vyřazeno jako nepřítel Ruska v kritické chvíli počátku války s Napoleonem.

Bukureštským mírem byla Bessarabie osvobozena od tureckého jha a připojena k Rusku. V Srbsku a Bulharsku bylo turecké jho vážně otřeseno. To bylo velké vojenské a diplomatické vítězství, které značně zlepšovalo politickou a strategickou situaci na počátku Vlastenecké války 1812. Přesto car Alexandr I. odstranil Kutuzova od velení, čímž ruská armáda byla zbavena svého proslaveného vojevůdce v kritické chvíli, kdy na březích Němenu se soustřeďovala obrovská francouzská armáda.

IV

NA prahu roku 1812 byl již Napoleon vládcem Evropy. U jeho nohou leželo rozdrcené Prusko. Rakousko bylo jeho spojencem. Napoleon si dělal plány na dobytí světovlády. „Za pět let budu pánem celého světa; zbývá pouze Rusko, avšak já je rozdrtím“,— říkal Napoleon r. 1811. Rusko bylo vedle Anglie hlavní překážkou k vytvoření Napoleonova světového imperia. Kontinentální systém, který Napoleon nadiktoval Tilsitským mírem r. 1807, příčil se samostatnému vývoji ruského národního hospodářství a měl na ně zhoubný vliv.

Roku 1810 začal se Napoleon rozsáhle připravovat k válce s Ruskem a vytvořil obrovskou, tak zvanou velikou armádu, čítající 600.000 mužů.

V noci na 12. (24.) června 1812 vtrhl Napoleon bez vyhlášení války do Ruska. Dvě

ruské armády pod velením Barclaye de Tolly a Bagrationa ustupovaly do vnitra země a spojily se 22. července (3. srpna) ve Smolensku. Ústup pokračoval, což vyvolávalo nespokojenost v armádě a v zemi. Ze všech stran bylo žádáno, aby byl jmenován jediný a zplnomocněný vrchní velitel, a zraky všech se obracely k proslavenému, celému národu známému vojevůdci — Kutuzovovi. Car byl nucen ustoupit před veřejným míněním a 8. (20.) srpna jmenoval Kutuzova vrchním velitelem. Země s nadšením uvítala tuto zprávu. 17. (29.) srpna přibyl Kutuzov do Careva-Zajmišče a, přehlížeje vojska, pravil: „Jak je možné ustupovat s takovými chlapíky!" Tato slova obletěla celou armádu. Všude se říkalo: „Kutuzov přijel bít Francouze". Svého prvního úkolu — povzbudit ducha ustupující armády — se Kutuzov zhostil úspěšně.

Proslavený ruský vojevůdce stál před mimořádně obtížnými úkoly. Přejímal armádu, která prodělávala ústup. Blížila se válečná krise, v níž se rozhodovalo o osudu ruského státu. Šlo o bytí či nebytí Ruska, o jeho samostatnost. Před Kutuzovem byla obrovská Napoleonova armáda. Francouzský císař táhl na Moskvu. Napoleon tehdy chápal,

že se rozhoduje o osudu všech jeho plánů a že, aby dosáhl úspěchu, musí vyhrát generální boj, musí úplně porazit ruskou armádu. Kutuzov věděl, že poměr sil ani zdaleka ještě není ve prospěch ruské armády, že jeho hlavním úkolem je další zesilování vojsk. A že, pokud mají Francouzi větší vyhlídky na vítězství v generálním boji, je třeba se mu vyhýbat. Avšak Kutuzov též chápal, že v určitou chvíli bude třeba podstoupit generální bitvu. Tato chvíle nadešla u Borodina.

Ruská armáda čítala 120.000 vojáků, z toho 10.000 domobranců a 7.000 kozáků. Ruské dělostřelectvo čítalo 640 děl. Francouzi měli 135.000 mužů a 587 děl. 21. srpna (2. září) Kutuzov hlásil Alexandru I.:

„Postavení, jež jsem zaujal u vsi Borodino, 12 verst před Možajskem, je z nejlepších, jaké jen lze na rovině nalézti. Slabinu tohoto postavení na levém křídle se vynasnažím vyrovnat válečným uměním. Je žádoucí, aby nepřítel na nás útočil v této posici; v takovém případě mám velkou naději na vítězství; avšak nalezne-li nepřítel moji posici pevnou a bude-li manévrovat po silnicích, vedoucích k Moskvě, pak budu nucen jíti a postavit se za Možajsk, kde všechny ony cesty se sbíhají".

Kutuzov viděl, že ze dvou silnic, vedou-

cích Borodinským polem, je nová smolenská silnice u pravého křídla posice širší a lepší než stará smolenská silnice, přetínající levé křídlo. Nová smolenská silnice tvořila hlavní strategický směr na Moskvu a tento směr Kutuzov chránil, neboť všechny ostatní body posice měly význam pouze taktický.

Kutuzov, který rozuměl Napoleonově strategii a taktice, předvídal jeho možné manévry. Rozložil své hlavní síly u široké nové smolenské cesty a za středem, čímž si zachovával možnost přejíti velkými silami do protiútoku. Současně, kdyby se Napoleon pokusil o obchvat anebo kdyby bitva skončila neúspěchem, mohla ruská armáda odpovědět protimanévrem, postavit se za Možajsk a znovu uzavřít cestu k Moskvě. O tom, jak správně uvažoval Kutuzov, svědčila skutečnost, že Napoleon se neodvážil obejíti levé křídlo ruské armády.

V rozhodující Borodinské bitvě, která pro ruskou armádu byla bitvou obrannou a v níž iniciativa měla patřit nastupujícímu Napoleonovi, Kutuzov obratně zbavil Napoleona této převahy a donutil ho ke krvavému čelnému útoku.

Ve svých rozkazech vojskům Kutuzov zvláště zdůraznil význam záloh, uče, že

„zálohy dlužno šetřit co nejdéle, neboť generál, který si ještě zachoval reservy, nebyl poražen..."

Své reservy Kutuzov dovedně rozestavil, aby si zajistil naprostou volnost jejich použití v boji.

Takovýmto způsobem, správným promyšlením bitvy, dovedným rozestavením bojových útvarů, reservami si zajistil maximální volnost operací a možnost řídit průběh bitvy. Kutuzov šel do této obranné bitvy, jsa si jist svými silami i nezdolnou pevností ruských vojsk.

Po boji u Ševardina, k němuž došlo 24. srpna (5. září), stály dvě armády proti sobě. Kutuzov objížděl vojska a mluvil s vojáky. Přítomnost milovaného vůdce povzbuzovala armádu. 26. srpna (7. září) v 6 hodin ráno zahájili Francouzi útok, jak Kutuzov předpokládal, na Bagrationovy valy a na baterii Rajevského. Sedmkráte se vrhaly francouzské sbory do útoku a dávaly se na ústup před protiúdery Bagrationa. Za osmého útoku byl Bagration smrtelně raněn a padl. Jeho divise začaly ustupovat. Bitva vrcholila. Napoleon vystihl, že nastala ona rozhodující chvíle, kdy nasazením záloh lze rozhodnouti boj. Vydal rozkaz: „Garda do útoku!" a hlavní

záloha francouzské armády — císařská garda nastoupila. Ruským vojskům hrozila porážka. Když se Kutuzov dozvěděl o tomto nebezpečí, jež ohrožovalo jeho levé křídlo, podnikl obratný manévr tím, že do týlu Napoleonova levého křídla vrhl kozácký sbor Platova a jízdní sbor Uvarova, které způsobily mezi Francouzi zmatek. Napoleon v obavách o své levé křídlo zastavil gardu a ztratil čas, zatím co Kutuzov převedl svou zálohu na levé křídlo a upevnil jeho postavení. Za několik hodin se Napoleonovi podařilo za cenu nových obrovských obětí dobýt baterii Rajevského, která byla ve středu a kterou bránila vojska generála Barclaye de Tolly. Avšak ruská armáda zůstala pevná do poslední chvíle Borodinské bitvy. Francouzští maršálové naléhali, aby do boje byla zasazena poslední záloha — stará garda. Avšak Napoleon chápal, že Rusy nezlomí a že, vrhne-li do boje svou poslední zálohu, může ztratit svou gardu aniž dosáhne vítězství ve válce.

Vůle a dovednost Kutuzova přemohla vůli Napoleonovu. Když se blížila noc, odvedl Napoleon svá vojska s Borodinského pole, na němž zanechal přes 58.000 zabitých a raněných vojáků a 47 generálů, aniž dosáhl vítězství v generální bitvě, v níž chtěl roz-

hodnout výsledek války. Kutuzov dobyl skvělého vítězství. Veliká zásluha Kutuzova spočívá v tom, že, opíraje se o houževnatost ruských vojáků a dovednost podřízených velitelů, organisoval a řídil bitvu tak, že znemožnil Napoleonovi nejen provésti jakýkoliv manévr, nýbrž i přímým a hromadným úderem pěchoty, jízdy a silného dělostřelectva dosáhnouti třeba jen místního úspěchu.

Poprvé prohrál Napoleon generální bitvu a byl to nucen sám přiznat: „Z padesáti bitev, které jsem svedl, byla v bitvě u Moskvy prokázána největší chrabrost a bylo dosaženo nejmenšího úspěchu". „Rusové si získali právo na nepřemožitelnost". Ruská armáda se připravovala pokračovat v boji u Borodina, avšak když se Kutuzov dozvěděl, že ztráty jeho armády činí 44.000 zabitých a raněných vojáků a 23 generálů, dal rozkaz k ústupu k Moskvě. To bylo nejúčelnější rozhodnutí, neboť tak Kutuzov získával možnost nahradit ztráty a pokračovat ve válce za výhodnějších podmínek, než Napoleon. „Jestliže jde nikoliv o slávu vyhraných pouze bitev, nýbrž když jediným cílem je vyhlazení francouzské armády, dospěl jsem k rozhodnutí ustoupit", — hlásil Kutuzov Alexandru I.

Na válečné radě, ve Filách 1. (13.) září Kutuzov vytýčil otázku — má-li býti sveden boj s Napoleonem před branami Moskvy, či má-li být Moskva vydána nepříteli? Mínění se rozcházela. Kutuzov dal rozkaz ustoupit, obrátiv se k přítomným se slovy: „Dokud bude armáda a dokud bude s to klásti odpor nepříteli, dotud si uchováme naději na šťastný konec války. Avšak bude-li armáda zničena, zahyne Moskva a Rusko. Dávám rozkaz k ústupu".

Kutuzov jasně chápal, že Napoleon se snaží rozdrtit ruskou armádu a dosáhnout rychlého vítězství. V Borodinské bitvě mu Kutuzov zmařil tuto možnost a zvrátil jeho plán. Rozhodl se i u Moskvy vzíti Napoleonovi tuto možnost.

Kutuzov, dokonale znaje nepřítele, byl přesvědčen, že Napoleon vstoupí do Moskvy, zdrží se v ní a bude očekávat mír. Během této doby měl Kutuzov v úmyslu znemožnit mu dovoz potravin a přísun záloh. „Již tím, že vzdám Moskvu, připravím nepříteli záhubu",— psal Kutuzov. „Bitvu jsem vyhrál před Moskvou, avšak je třeba šetřit armádu. Brzy všechny naše armády, to jest Tormazov, Čičagov, Wittgenstein a jiní půjdou za jedním cílem a Napoleon v Moskvě dlouho

nepobude", — psal tehdy Kutuzov své dceři.

Kutuzov, vyklízeje Moskvu, zamýšlel operace, které rozhodně měnily situaci ve prospěch ruské armády. Nejprve vedl svá vojska rjazanskou silnicí a nato neočekávaně odbočil s rjazanské silnice na Krásnou Pachru a Tarutino, kde se zastavil.

Kutuzovův tarutinský manévr je právem pokládán za takový úspěch válečnického umění, který sám o sobě mu mohl získat věhlas geniálního vojevůdce. Tímto manévrem Kutuzov od základu změnil celou strategickou situaci ve svůj prospěch; především stáhl armádu z dosahu nepřítele a zajistil jí klid pro odpočinek a pro přípravu k novým bojům; za druhé — zajistil nejen Kalugu, kde byly soustředěny obrovské armádní zásoby, nýbrž i Tulu s jejím zbrojařským závodem; za třetí — udržel si ve svých rukou spojení s jižním Ruskem, které dodávalo armádě lidské reservy, koně a materiál všeho druhu. Kutuzov kromě mnoha výhod rázu obranného, nabyl možnosti aktivně operovat na nepřátelských spojích mezi Moskvou a Smolenskem, čímž zbavil nepřítele volnosti manévrování. A konečně — připravil výhodné podmínky pro blokádu Napoleonovy armády v Moskvě.

Kutuzov zaujal tak výhodné postavení, že všechny možné varianty dalších Napoleonových operací narážely na odpor ruských vojsk v podmínkách, které byly mnohem příznivější jim než Francouzům. Jak tento Kutuzovův boční manévr byl pro nepřítele neočekávaný a zhoubný, vysvítá z toho, co později Napoleon řekl jednomu ruskému generálovi: „Váš chytrý lišák Kutuzov mne pořádně napálil svým bočním pochodem".

Malá vesnička Letaševka u Tarutina, kde byl Kutuzovův štáb, se stala tehdy vojenským střediskem Ruska. Sem proudily posily, sem ze všech konců Ruska přijížděli lidé, aby se přesvědčili, že ruská armáda je nedotčená a že se připravuje k novému boji. Zprávy o tom posilovaly v lidu víru ve vítězství. Z Petrohradu bylo voláno po ofensivě, tvrdilo se, že Kutuzovova nečinnost Rusko zneklidňuje, ale Kutuzov, ztrativ trpělivost, odvětil: „Je třeba jednati tak aby Rusko bylo zachráněno a nikoliv uklidněno". A Kutuzov nezahálel. Zatím, co posiloval svou armádu a dočasně se zdržoval velkých ofensivních operací, vyvíjel rozsáhlou bojovou činnost na nepřátelských spojích.

„Jelikož nyní nadchází podzim, čímž pohyby velké armády se stávají nesmírně obtížnými, především pro četné dělostřelectvo u armády se nacházející, rozhodl jsem se,— psal tehdy Kutuzov,— vyhýbaje se generálnímu boji, vésti malou válku; neboť rozptýlené síly nepřítele a jeho neopatrnost mně skýtají více způsobů, jak ho vyhlazovat. Proto, jsa nyní se svými hlavními silami na 50 verst od Moskvy, vysílám nevelikė jednotky směrem na Možajsk, Vjazmu a Smolensk. Mimo to byla vyzbrojena domobrana kalužská, rjazanská, vladimírská a jaroslavská, jež vynakládají všechno své úsilí, aby nepřítel byl poražen".

Kutuzov energicky rozvíjí partyzánské operace a všemožně pomáhá lidové válce proti cizáckým vetřelcům.

Celá silnice od Moskvy až do Smolenska byla vystavena úderům partyzánských oddílů. Mezi Smolenskem a Gžatskem operoval na rozkaz Kutuzova podplukovník Davydov, mezi Gžatskem a Možajskem generál-major Dorochov a mezi Možajskem a Moskvou kapitán Figner. „Zaujímám nyní, — psal Kutuzov, — se všemi svými silami operační linii, na níž, počínaje silnicí tulskou a kalužskou, budou moje oddíly přetínat celou

linii nepřátelskou, táhnoucí se od Smolenska až do Moskvy, a tak, zbavuje nepřátelskou armádu veškeré podpory, jíž se jí dostává z týlu, a upoutav nepřítelovu pozornost, doufám, že jej přinutím opustit Moskvu a změnit celou jeho operační linii. Generál Wintzingerode dostal ode mne příkaz držet se na tverské silnici". Kutuzov je první vojevůdce, který tak rozsáhle organisoval součinnost armádních partyzánských oddílů s rolnickými oddíly, že jejich údery nabyly strategického významu. Po bitvě u Borodina partyzáni pobili anebo zajali přes 30.000 Francouzů.

Kutuzov připravoval hlavní síly k novým rozhodujícím bojům, zatím co v obvodu Arzamasu a Muromu formoval reservní armádu.

Postavení Napoleonovy armády, blokované v Moskvě se stalo nesnesitelným. Napoleon definitivně pochopil, že válku prohrál, a že je třeba uzavřít mír. Avšak míru se mu nedostalo.

6. (18.) října byl u Tarutina rozbit předvoj francouzské armády, jemuž velel Murat. Na druhý den se Napoleon rozhodl opustit Moskvu a probíjet se ke Kaluze, do gubernií, jež nebyly zpustošeny válkou.

V této etapě se znovu projevuje Kutuzo-

vova schopnost přecházet od obrany k útoku, provádět obratný manévr. Od svých podřízených generálů a vojsk při tom vyžadoval maximální rychlosti operací. Když se Kutuzov dozvěděl, že Napoleon míří na Kalugu, vytáhl se svou armádou k Malojaroslavci. Sem byl již dříve poslán sbor generála Dochturova. Atamanu Platovovi Kutuzov přikazuje: „Nechť se Vaše Excelence bez sebemenšího otálení dá na pochod se všemi kozáckými pluky a s rotou jízdního dělostřelectva... a nechť postupuje k borovské silnici k městu Malojaroslavci".

U Malojaroslavce Dochturov a Platov zahradili Francouzům cestu. 12. (24.) října vzplanul boj a město osmkráte přecházelo z rukou do rukou. K večeru se přiblížil k městu Kutuzov s celou armádou, a Napoleon byl nucen ustoupit na smolenskou silnici k Možajsku. Kutuzov tak zatarasil Napoleonovi cestu do jižních oblastí, oplývajících potravinami a nedotčených válkou.

Již tím, že donutil Napoleona k ústupu zpustošenou cestou, po níž šel na Moskvu, Kutuzov odsoudil francouzskou armádu k záhubě. Válka byla vyhrána. Všechna rozhodnutí tohoto období Kutuzovovy činnosti jsou přísně důsledná, směřují k jednomu

cíli, jsou velmi smělá a odpovědná a současně obezřetná a pečlivě promyšlená. Nyní měl ruský vojevůdce iniciativu pevně v rukou. S vynaložením největšího úsilí zahájil a vedl pronásledování. 29. října (10. listopadu) se Kutuzov obrátil k vojskům s rozkazem: „Po takových mimořádných úspěších, jichž dosahujeme nad nepřítelem denně a všude, zbývá pouze rychle ho pronásledovat a pak, bohdá, země ruská, o jejímž zotročení on snil, bude poseta jeho kostmi.

Nuže, budeme ho pronásledovat neúnavně. Nastane zima, vánice a mrazy: cožpak vy, děti severu, se jich bojíte? Železná hruď vaše se nehrozí ani krutého počasí, ani zloby nepřátel. Je spolehlivou záštitou vlasti, o níž každý nápor ztroskotá. Dokážete snášet i přechodný nedostatek, nastane-li. Dobří vojáci vynikají odolností a trpělivostí, staří zkušení dají příklad mladým. Nechť všichni pamatují Suvorova: on učil snášet hlad a zimu, když šlo o vítězství a o slávu ruského národa. Jděmež vpřed, s námi je bůh, před námi potřený nepřítel; za námi budiž klid a pokoj“.

Kutuzov organisuje pronásledování tak, že nepřetržitě dnem i nocí je francouzská armáda vystavena úderům z týlu i z křídel.

Posílaje Platova stihat nepřítele, Kutuzov píše:

„Generál Miloradovič dostal ode mne rozkaz sledovat po silnici nepřítele a tísnit ho co možná nejvíce. Snažte se proto vyhrát pochod nad nepřítelem tak, abyste podle možností napadali na pochodu čela nepřátelských kolon a vyvolávali neustále noční poplachy. Hraběti Orlovovi-Děnisovovi se nařizuje, aby činil totéž z levé strany silnice". Kutuzov v dopise Wittgensteinovi z 15 (27.) listopadu ukazuje, „že jediný a hlavní cíl všech našich operací je vyhladit nepřítele do krajní možné meze... rozhodné údery musí být nepříteli zasazeny a na nich snad závisí blaho nejen národa ruského, nýbrž i všech národů evropských".

Skvělá organisace rovnoběžného pronásledování v dosud nebývalém rozsahu přinesla bohaté ovoce. Po pronásledování dovršil Kutuzov ve velké bitvě u Krásného, u Bereziny, mezi Berezinou a Němenem úplné zničení francouzské „veliké armády". Kutuzov přivedl vítěznou ruskou armádu do Vilna, odkud napsal: **„Válka se skončila za úplného vyhlazení nepřítele".**

Ruský národ a ruská armáda slavily vítězství. Veliký vojevůdce, který po vítězství

u Borodina obdržel hodnost generála-polního maršálka, byl vyznamenán Georgijevským řádem první třídy.

V Kutuzovově strategii se projevil jeho vynikající státnický um. Jeho rozhodnutí vyplývají z pečlivého a všestranného uvážení situace. Kutuzov jasně vidí to hlavní a rozhodující v situaci, avšak nepouští se zřetele také vedlejší věci a podrobnosti. Jeho příznačnou vlastností je obezřetnost a snaha shromáždit co nejúplnější údaje o situaci a jednat v souhlasu s jejími podmínkami. Tyto neocenitelné vlastnosti Kutuzova byly zcela nezbytné v tehdejších válkách Ruska, jež se vedly na obrovských prostorách za účasti mnoha států. Kutuzov musel vésti značně větší armády než tomu bylo ve válkách minulých, při čemž proti němu stál nepřítel, který byl v přesile. Za těchto složitých okolností se Kutuzov ukázal prvotřídním vojevůdcem světového formátu a zkušeným státníkem.

K tomu se pojí jeden velmi svérázný Kutuzovův rys. V jeho chytré, všestranně promyšlené strategii byly vždy prvky válečné lsti. Kutuzovovy plány vždy počítaly s využitím slabin nepřítele a s jeho oklamáním. Kutuzov užíval suvorovské taktické neoče-

kávanosti ve strategickém měřítku. Kutuzov výborně rozuměl Napoleonovi a dovedl pro sebe vytvářet výhodnější postavení. Vojevůdcovské mistrovství Kutuzova — jeho strategie a taktika — překonalo vojevůdcovské umění Napoleona.

Svou strategií sledoval Kutuzov rozhodující cíle, usiloval o úplnou porážku nepřítele. Kutuzov jasně viděl konečné cíle války nebo tažení a všechny své akce důsledně podřizoval těmto cílům. Aby dosáhl vytčených cílů, uplatňoval celý svůj bohatý arsenál taktických metod, který nashromáždil za léta vojenské služby. Kutuzov je stejně silný v ofensivě, jako v obraně. Používal manévru v nejrozmanitějších jeho formách, výborně chápal, že vítězství se získává v boji, v bitvě. Avšak tento boj se snažil podstoupit za podmínek pro sebe nejvýhodnějších. Kutuzovův manévr byl podložen hlubokou strategickou myšlenkou. V nutných případech, když měl před sebou nepřátelskou přesilu, Kutuzov ustupoval, avšak pouze proto, aby dostal nepřítele do nevýhodného postavení a aby pak mohl přejít do útoku a porazit ho. Kutuzov i v strategii je smělý a obezřetný, odvážný a moudrý, rozhodný a lstivý, houževnatý a pružný. Vykazuje rysy stratéga vyššího

stupně, rysy velikého vojevůdce světových dějin.

1. (13.) ledna 1813 překročila ruská armáda hranice a táhla do západní Evropy. Vojskům bylo přečteno provolání polního maršálka Kutuzova, kde ruský voják byl označen za zachránce vlasti a vyzván aby „dovršil porážku nepřítele na jeho vlastních polích".

Operace Kutuzovovy ruské armády se r. 1813 rozvíjely jako řetěz nepřetržitých vítězství. Útokem byl vzat Královec, kapitulovala Varšava. Pod údery ruských kozáků padl Gdansk. Byla dobyta Poznaň, Kališ a Toruň. Ruská vojska vkročila do Slezska, zmocnila se Berlínu a Lipska.

Kutuzovova armáda nesla svobodu evropským národům. Avšak veliký vojevůdce dožíval poslední dny svého života. 16. (28.) dubna 1813 zemřel v Bunzlau.

* * *

Sovětská země slaví dvousté výročí narození jednoho z největších a nejnadanějších synů ruského národa — Michala Illarionoviče Kutuzova ve dnech, kdy byla vítězně ukončena Veliká vlastenecká válka proti hitlerovskému Německu na západě a

válka proti japonským imperialistům na východě.

Náš lid věrně ctí památku velikého ruského vojevůdce M. I. Kutuzova.

V těžkých dnech r. 1941 soudruh Stalin pravil:

„Nechť vás povzbuzuje v této válce mužný vzor našich velikých předků — Alexandra Něvského, Dimitrije Donského, Kuzmy Minina, Dimitrije Požarského, Alexandra Suvorova, Michala Kutuzova".

29. července 1942 presidium Nejvyššího sovětu SSSR zavedlo Kutuzovův řád, jímž se vyznamenávají velitelé Rudé armády za dobře vypracovaný a provedený plán operací, následkem čehož je nepříteli způsobena těžká porážka, zatím co naše vojska si zachovávají bojeschopnost. Kutuzovovým řádem byli vyznamenáni mnozí proslavení vojevůdci Rudé armády.

Rudá armáda zdědila nejlepší tradice ruského válečného umění, jehož jedním zakladatelem byl Kutuzov.

Ve Veliké vlastenecké válce projevila Rudá armáda nejvyšší hrdinství a nepřekonatelné vojenské mistrovství. Sovětské válečné umění, založené na hluboké znalosti zákonů

války, zajistilo v dějinách dosud nevídaná vítězství.

Nikdy ještě v dějinách naší vlasti neměla armáda a vojevůdci tak složité a těžké úkoly, jako ve Veliké vlastenecké válce roku 1941 — 1945. Rudá armáda pod vedením geniálního vojevůdce generalissima Sovětského svazu soudruha Stalina úspěšně vyřešila tyto úkoly, překonala nesmírné obtíže, rozdrtila neobyčejně silného nepřítele — fašistické Německo a jeho spojence. V gigantických bitvách a taženích, jež nemají v dějinách obdoby, uhájila Rudá armáda čest, svobodu a nezávislost naší vlasti a povznesla do nebývalé výše slávu ruských zbraní.

ROM. HY

0.80